

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายธรรมชาติ และกฎหมายบ้านเมือง
ตามหลักสิทธิมนุษยชน

จัดทำโดย นางอังคณา วงศ์วีรธร
รหัสนักศึกษา ๕๔๐๓๔๗

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๓
วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ

บทคัดย่อ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “สิทธิมนุษยชน” ก็คงจะมองย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติซึ่งมีที่มานับยาวนานผ่านวัฒนธรรมที่หลากหลายมากมาย ความกังวลในการคุ้มครองมนุษยชาติให้พ้นจากการกระทำกดขี่ทารุณเป็นที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศ และก่อให้เกิดแนวคิดเรื่อง การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานที่ผ่านมา เมื่อใดที่มีการกระทำที่กดขี่ข่มเหงทารุณอย่างรุนแรงก็จะมีกรกล่าวอ้างถึงสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอ แต่อย่างไรก็ดี การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศจะดำเนินการได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับกรอบสนธิสัญญาเพียงพของมาตรฐานสากลที่กำหนดขึ้น อีกทั้งกลไกต่างๆ ที่จะทำงานโดยมีประสิทธิภาพเพียงใดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในแง่กฎหมายเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรมก็ตาม แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือพื้นฐานของกฎหมายปรัชญา เชื้อชาติ ศาสนา และขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม การเมือง สังคม เศรษฐกิจ ของสังคมที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศอีกด้วย

ในช่วงศตวรรษที่ 19 ได้เริ่มมีการกำหนดถึงสิทธิมนุษยชนไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ แต่อย่างไรก็ดี การปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็ไม่ได้เป็นไปอย่างกว้างขวางถึงขนาดที่จะทำให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจังถึงในทันที นอกจากนั้นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับผลประโยชน์ของแต่ละรัฐ เป็นเรื่องอำนาจอธิปไตยที่ไม่อาจเข้าไปก้าวล่วงได้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องของประเทศต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศที่จะต้องดำเนินการด้วยวิถีทางตามกฎหมายระหว่างประเทศเป็นสำคัญ

แม้ว่าจะมีกฎหมายคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นประเทศที่ยังไม่พัฒนานัก ลักษณะทางการเมืองการปกครองของประเทศเหล่านี้ จึงเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการสนับสนุนและส่งเสริมเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เมื่อประเทศยังไม่พัฒนาจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น กฎหมายแรงงาน การสาธารณสุข การศึกษา เป็นต้น สิทธิมนุษยชนจึงเป็นปัญหาที่ตั้งอยู่บนมูลเหตุที่แตกต่างหลากหลายไม่เหมือนกันในแต่ละประเทศ นอกจากนี้ลักษณะของกฎหมายระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่บนหลักการของอำนาจอธิปไตย และการไม่แทรกแซงปัญหาภายในของรัฐอื่นนั้น ทำให้ยิ่งยากลำบากมากขึ้นต่อการควบคุมดูแลประเทศต่างๆ ให้ปฏิบัติตามพันธกรณี แต่อย่างไรก็ดีสิ่งที่สำคัญมากในการเคารพสิทธิมนุษยชนคือเรื่อง “การเมือง” เพราะความร่วมมือระหว่างประเทศจะเป็นไปโดยราบรื่น มีอุปสรรคน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความเผชิญหน้าระหว่างแนวความคิดของพวกเราที่เรียกว่า “มนุษยชาติ” นั่นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายธรรมชาติ และกฎหมายบ้านเมือง ตามหลักสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนคืออะไร ถ้าจะกล่าวไปแล้วก็คือ สิทธิของมนุษย์นั่นเอง แต่อะไรคือสิทธิของมนุษย์ก็คงต้องมองย้อนกลับไปในอดีต นับแต่มีการกำเนิดมนุษย์ขึ้นมาในโลกนี้ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวก็มีแต่ธรรมชาติเท่านั้นที่อยู่ล้อมรอบมนุษย์เรา ไม่มีใครที่จะปฏิเสธความจริงนี้ได้ในระยะเริ่มแรกมนุษย์ก็คงจะไม่แตกต่างไปจากสัตว์ ซึ่งต่างก็ต้องดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น มีการอยู่กันเป็นกลุ่ม เป็นครอบครัว เป็นชนเผ่า เป็นรัฐ ตามลำดับความไม่เป็นธรรมก็เกิดขึ้นในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง ก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ความไม่สงบสุข ความเอาใจเอาเปรียบ ความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นมากบ้างน้อยบ้าง บางครั้งก็ถึงขนาดเป็นการป่าเถื่อนไม่มีมนุษยธรรม มนุษย์จึงมีความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง มีความปลอดภัย ตลอดจนได้รับสิทธิต่างๆ ของตนเองอันจะพึงมี

มนุษย์จึงได้พิจารณาถึงสิทธิตามธรรมชาติ สำหรับแนวความคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาตินี้เป็นที่มาอันสำคัญยิ่งของสิทธิมนุษยชน สาระสำคัญตามแนวความคิดดังกล่าวนี้มีว่า มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาเท่าเทียมกัน มนุษย์มีสิทธิบางประการที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดจนกระทั่งถึงแก่ความตาย สิทธิดังกล่าวได้แก่ สิทธิในชีวิต เสรีภาพในร่างกาย และความเสมอภาค ซึ่งเป็นสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้และใครจะล่วงละเมิดมิได้ หากมีการล่วงละเมิดก็อาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือกระทบกระเทือนเสื่อมเสียต่อสภาพของความเป็นมนุษย์ได้ (วีระ โลจายะ 2532: 1)

แนวความคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาตินี้ มีที่มาจากแนวความคิดในเรื่องกฎหมายธรรมชาติ “กฎหมายธรรมชาติ” หมายถึง กฎหมายซึ่งบุคคลอ้างว่ามีอยู่ตามธรรมชาติ คือเกิดมีมาเองโดยมนุษย์ไม่ได้ทำขึ้นเป็นกฎหมายที่อยู่เหนือรัฐและใช้ได้โดยไม่จำกัดกาลเทศะ (หยุด แสงอุทัย 2523: 114) แนวความคิดกฎหมายธรรมชาตินี้ แท้จริงแล้วก็เป็นความพยายามที่จะไม่ให้ผู้มีอำนาจปกครองมีอำนาจมากจนเกินไป

ที่มาของกฎหมายธรรมชาตินั้น นักปราชญ์มีความคิดเห็นแตกต่างกันไปซึ่งพอจะสรุปได้เป็น 3 ทาง (หยุด แสงอุทัย 2523: 114) คือ

1. เกิดจากธรรมชาติโดยตรง เป็นสิ่งที่มีมาเองตามธรรมชาติ
2. เกิดจากพระเจ้า เป็นแนวความคิดจากทางคริสต์ศาสนาที่เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างมาจากพระเจ้าทั้งสิ้น
3. เกิดจากความรู้สึกผิดชอบของมนุษย์ เห็นว่ามนุษย์ย่อมรู้สึกว่าการกฎหมายธรรมชาติมีอยู่ อันเกิดจากความรู้สึกผิดชอบของมนุษย์เอง

ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายธรรมชาติและกฎหมายบ้านเมืองมีสองแนวความคิด แนวความคิดหนึ่งเห็นว่า กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายที่สูงกว่า (Higher Law) ในแง่นี้ กฎหมายบ้านเมืองจะขัดแย้งกับกฎหมายธรรมชาติไม่ได้ ส่วนอีกแนวความคิดหนึ่งเห็นว่า กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายอุดมคติ (Ideal Law) กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายที่เป็นจริง (Reality) ความสัมพันธ์ระหว่างอุดมคติ กับความเป็นจริงเป็นความสัมพันธ์ที่ขัดแย้ง และมีลักษณะดึงดูดและผลักดันซึ่งกันและกัน ในทำนองความสัมพันธ์แบบ Dialectic เพราะความเป็นจริงกับอุดมคติ

แตกต่างกันในขณะที่อุดมคติเป็นอย่างหนึ่งความเป็นจริงเป็นอีกอย่างหนึ่ง แต่ในขณะที่เดียวกันก็พยายามพัฒนาความเป็นจริงเข้าสู่อุดมคติให้มากที่สุด และความเป็นจริงหากยิ่งห่างจากอุดมคติมากขึ้นเพียงใดก็ยิ่งไม่พึงปรารถนายิ่งขึ้นเพียงนั้น ถ้าความเป็นจริงใกล้เคียงกับอุดมคติแสดงว่าดีขึ้น ถ้าความเป็นจริงห่างออกไปจากอุดมคติแสดงว่าเลวลง แต่ในความเป็นจริงจะเลวลงถึงสุดขีดไม่ได้ อุดมคติและความเป็นจริงจึงสัมพันธ์กันในลักษณะนี้ (สมัยศ. เชื้อไทย 2536 : 77-78) ตัวอย่างเช่น คริสตจักรสำคัญกว่าอาณาจักร โดยมีคริสตจักรเป็นผู้นำส่วนอาณาจักรเป็นผู้ตามการคิดเช่นนี้เป็น การนำศาสนาไปปนกับการเมืองและเป็นการบังคับให้ผู้นำทางการเมืองยอมตนต่อผู้นำศาสนา ดัง เห็นได้จากคตินิยมที่ว่าผู้ขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์ในยุโรปต้องมาคุกเข่าต่อหน้าพระสันตปาปา เพื่อให้พระองค์ประทานพรและสวมมงกุฎ แท้จริงแล้วศาสนจักรเป็นคนละส่วนกับอาณาจักร หรือ อีกนัยหนึ่ง ศาสนาต่างกับการเมือง การปกครองรัฐและการใช้ชีวิตในรัฐต้องอาศัยระเบียบที่ตราในรัฐ ดังที่เรียกว่า “กฎหมายของมนุษย์” (Human Law) ส่วนการดำรงชีวิตในศาสนจักรต้องอาศัย ระเบียบปฏิบัติพิเศษดังที่เรียกว่า “กฎศักดิ์สิทธิ์” (Divine Law) ทั้งระเบียบหรือกฎหมายของศาสนจักร และอาณาจักรต้องอยู่ใต้กฎเกณฑ์เดียวกันซึ่งได้แก่ “กฎธรรมชาติ”(Natural Law) และ “กฎ นิรันดร” (Eternal Law) อันพระเจ้าเป็นเจ้าของได้กำหนดขึ้น แต่เมื่อพระเจ้ามีหน้าที่นำมนุษย์ให้พ้นทุกข์ พระเจ้าจึงเป็นผู้นำความคิดในเรื่องกฎหมายและการเมืองโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะการที่ ประชาชนถูกกดขี่ข่มเหงโดยกษัตริย์ที่ไร้คุณธรรม ถูกข่มเหงโดยกฎหมายที่เลวย่อมถือว่าเป็นความ ทุกข์อย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งพระเจ้าเป็นเจ้าของจะต้องบำบัดให้ (วิชญ์ เครื่องงาม 2536 : 55-56)

อย่างไรก็ดี นักปราชญ์ต่างๆ ที่กล่าวมาแม้ว่าจะไม่ได้มีแนวความคิดเดียวกัน แต่ก็มีทัศนคติ ที่คล้ายคลึงกันว่า ผู้ปกครองที่ชอบจะต้องได้รับอำนาจการปกครองจากประชาชนที่อยู่ภายใต้การ ปกครอง ประชาชนในฐานะปัจเจกบุคคลมีสิทธิหรือเรียกร้องสิทธิอันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของตน ซึ่งไม่มีผู้ใดจะขัดขวางหรือพรากเอาไปได้ แนวความคิดของนักปราชญ์ในแต่ละยุคแต่ละสมัยได้มีการ พัฒนาติดต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง และทำให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในทางสังคมที่ดีขึ้น เช่น เรื่องทาสนับว่าเป็นการกดขี่ข่มเหงต่อความเป็นมนุษย์ชาติอย่างร้ายแรง เรื่องกระบวนการพิจารณา คดี ที่มีการสอบสวนไต่สวนด้วยวิธีการที่โหดร้ายทารุณ ทำให้มีผู้บริสุทธิ์ถูกลงโทษมากมาย เรื่อง การควบคุมคุมขังผู้กระทำความผิด นักโทษจะถูกคุมขังและถูกปฏิบัติในสภาพการณ์ที่เลวร้าย และ เรื่องสิทธิและเสรีภาพต่างๆ เป็นต้น ส่งผลให้มีการต่อต้านลัทธิอำนาจนิยม และเป็นพื้นฐานของ การเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยต่อมา และที่สำคัญที่จะต้องกล่าวถึงคือ แนวความคิดที่ กล่าวถึงนี้เป็นเหตุผลสำคัญที่ได้มีการกล่าวอ้างต่อมาเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการปฏิบัติของ อังกฤษ การประกาศอิสรภาพของอเมริกา และการปฏิวัติฝรั่งเศสซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

การประกาศอิสรภาพของอเมริกา

มูลเหตุของการประกาศอิสรภาพของอเมริกาสืบเนื่องมาจากการปกครองประเทศอาณานิคม คือประเทศอังกฤษกับดินแดนอาณานิคมของอังกฤษในทวีปอเมริกา แต่เดิมคนอังกฤษกับคน ฝรั่งเศสเกิดขัดแย้งกันในการทำการค้าขนสัตว์ จนเกิดเป็นสงครามเรียกว่า “French and Indian War” ในระหว่าง ค.ศ. 1755 ถึง 1759 และลงนามในสัญญาสงบศึกที่กรุงปารีส เมื่อ ค.ศ. 1763 สงครามดังกล่าวทำให้รัฐบาลอังกฤษต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำสงครามเป็นจำนวนมาก อีก

ทั้งต้องมีค่าใช้จ่ายในการรักษาความสงบต่อไปอีกรัฐบาลอังกฤษต้องการให้ชาวอาณานิคมเป็นผู้ร่วมออกค่าใช้จ่ายต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ โดยออกกฎหมายเก็บภาษีแต่ก็ถูกต่อต้านเรื่อยมา จนในที่สุดรัฐบาลอังกฤษได้ออกกฎหมายคือ “The Townsend Acts” ใน ค.ศ. 1767 เพื่อเก็บภาษีเกี่ยวกับเครื่องแก้ว กระดาษ ตะกั่วและใบชา และก็เกิดการต่อต้านอย่างรุนแรงที่เรียกว่า Boston Tea Party ขึ้น รัฐบาลอังกฤษได้ตอบโดยออกกฎหมายเพื่อลงโทษชาวอาณานิคม 4 ฉบับ ซึ่งชาวอาณานิคมเรียกกฎหมายเหล่านี้ว่า “The Intolerable Acts 1774” มีเนื้อหาที่ไม่เป็นธรรม เช่น ห้ามพลเมืองในรัฐแมสซาชูเซตส์ประชุมปรึกษาหารือในเรื่อง การปกครองที่เดิมเรียกกันว่า Town Meeting และให้ปิดที่ทำการบอสตันไปจนกว่าจะชำระเงินค่าทดแทนตามราคาค่าเสียหายของใบชาในเหตุการณ์ Boston Tea Party จนครบถ้วนเป็นต้น

มลรัฐอาณานิคมต่างๆ ได้มีการเคลื่อนไหวและชุมนุมกันเรียกว่า First Continental Congress 1774 และมีความเห็นว่ากฎหมาย 13 ฉบับ ของอังกฤษที่ออกมานั้นละเมิดสิทธิของประชาชนชาวอาณานิคมซึ่งเป็นพลเมืองอังกฤษ เกิดความขัดแย้งจนในที่สุดรัฐบาลอังกฤษสั่งปิดเมืองท่าอาณานิคมทุกแห่ง การต่อสู้ขยายตัวรุนแรงมากขึ้นจนทั้ง 13 มลรัฐอาณานิคมตัดสินใจแยกตัวออกจากประเทศอังกฤษ โดยได้มอบให้ Thomas Jefferson ยกร่างคำประกาศอิสรภาพ และได้ประกาศ The Declaration of Independence ในวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ.1776 ในคำประกาศอิสรภาพได้ยืนยันถึงสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาถึงประเทศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกาแล้ว จะเห็นได้ว่าการกล่าวอ้างถึงทั้งทฤษฎี กฎหมายธรรมชาติ และแนวคิดแบบเสรีนิยม ของ John Locke โดยในบางส่วนได้กล่าวอ้างว่าเหนือกษัตริย์ยังมีกฎหมายธรรมชาติและมนุษย์ก็มีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายธรรมชาตินี้ ผู้ปกครองคนใดจะบังอาจล่วงละเมิดไม่ได้ ซึ่งหากมีการละเมิดสภาพบังคับก็คือสิทธิที่จะต่อต้านการกดขี่ซึ่ง John Locke กล่าวเอาไว้ว่า ประชาชนสามารถล้มล้างการปกครองได้ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงอีกว่า รัฐบาลต้องมาจากความยินยอมของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง และมีอยู่เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ในสังคมนั้นเท่านั้น และประการสุดท้ายแนวความคิดในเรื่องความเสมอภาคของปัจเจกชนทุกคนปรากฏอย่างชัดเจนคำประกาศฉบับนี้ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ 2537 : 60-61)

ภายหลังจากการประกาศอิสรภาพแล้ว มลรัฐต่างๆ ก็พากันประกาศใช้รัฐธรรมนูญของตน เช่น มลรัฐเวอร์จิเนีย ประกาศในปี ค.ศ. 1776 มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ประกาศในปี ค.ศ. 1780 เป็นต้น รัฐธรรมนูญเหล่านี้ต่างได้รับรองและคุ้มครองถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญของมลรัฐเวอร์จิเนียนั้นได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า “โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นอิสระและไม่ได้อยู่ในบังคับบัญชาของผู้ใด” นอกจากนี้รัฐธรรมนูญบางฉบับยังได้กำหนดให้มีองค์กรเพื่อทำหน้าที่พิจารณากฎหมายหรือการปฏิบัติของฝ่ายบริหารว่าขัดกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ด้วย

ต่อมาได้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาขึ้น และได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 17 กันยายน 1787 ในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญได้รับรองหลักการใน The Declaration of Independence และแสดงวัตถุประสงค์ไว้ด้วยว่า “เราประชาชนแห่งสหรัฐเพื่อที่จะจัดตั้งสหภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อที่จะสถาปนาความยุติธรรม เพื่อที่จะประกันความสงบภายใน เพื่อที่จะทำให้มั่นคงซึ่งเสรีภาพที่ได้รับมาแก่ตัวของเราเองและชนชั้นหลัง จึงได้บัญญัติและสถาปนารัฐธรรมนูญฉบับนี้ไว้สำหรับสหรัฐอเมริกา...” ส่วนในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้มีการ

บัญญัติไว้มากนัก นับตั้งแต่ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญในปี 1787 จนถึงปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่สำเร็จอยู่ 26 หัวข้อ สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับสิทธิของปัจเจกบุคคล มีการออกกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติม 10 ฉบับแรก ซึ่งถือว่าเป็นคำประกาศว่าด้วยสิทธิของสหพันธรัฐอเมริกา (มนตรี รูปสุวรรณ 2538 : 111) ซึ่งพอสรุปข้อความที่สำคัญได้คือ

1. การประกันเสรีภาพในด้านต่างๆ เช่น ศาสนา การพูด การพิมพ์ การโฆษณา การชุมนุมโดยสงบ และการยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ต่อรัฐบาล
2. การอนุญาตให้ประชาชนมีและถืออาวุธได้
3. กองทหารจะเข้าไปอยู่อาศัยในเคหสถานบ้านเรือนของราษฎรโดยที่เจ้าของมิได้ยินยอมไม่ได้
4. การตรวจค้นบุคคล เคหสถาน ทรัพย์สิน หรือเอกสารจะต้องมีหมายค้น
5. การพิจารณาคดีอาญาที่มีโทษหนัก เช่น ประหารชีวิต จะต้องผ่านคณะลูกขุน ความผิดอันเดียวกันจะมีการพิจารณาพิพากษาซ้ำอีกไม่ได้ บุคคลจะถูกบังคับให้การปรับปรำตนเองไม่ได้ การลงโทษบุคคล การจำกัดสิทธิจะต้องกระทำโดยกระบวนการของกฎหมาย ทรัพย์สินส่วนตัวถ้าจะนำไปใช้เพื่อสาธารณประโยชน์จะต้องมีการตอบแทนด้วยความเป็นธรรม
6. การพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะต้องไม่ล่าช้า และต้องกระทำโดยเปิดเผย ณ ที่ที่ความผิดเกิดขึ้นโดยลูกขุนที่ไม่มีอคติ บุคคลจะต้องได้รับแจ้งให้ทราบถึงลักษณะและเหตุที่กล่าวหาและให้ประกัน จะต้องมีทนายแก้ต่าง การสืบพยานจะต้องทำต่อหน้าผู้ต้องหา
7. การกำหนดค่าปรับและการประกันตัวจะสูงเกินควรไม่ได้ และห้ามการลงโทษที่ทารุณโหดร้าย
8. จำกัดขอบเขตการใช้สิทธิมิให้ล่วงละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น
9. เลิกการมีทาสและการบังคับใช้โดยไม่สมัครใจ ยกเว้นเป็นการลงโทษตามกฎหมาย
10. ให้ความเสมอภาคของประชาชนอเมริกัน ซึ่งแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ผิว (นพนธิ สุริยะ 2537 : 44-45)

นอกจากนี้ยังมีฉบับที่ 13 (ค.ศ.1865) เกี่ยวกับการเลิกทาส ฉบับที่ 14 (ค.ศ.1868) เกี่ยวกับเงื่อนไขทางสิทธิของประชาชน และการขยายหลักประกันทางศาลภายใต้หลักที่ว่า “ทุกคนเท่าเทียมกันในการได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย” ส่วนการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองมีดังต่อไปนี้คือ ฉบับที่ 15 (ค.ศ.1870) เกี่ยวกับการห้ามปฏิเสธการใช้สิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากผิวหรือฐานะความเป็นทาสในอดีต ฉบับที่ 19 (ค.ศ.1920) เกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้งของสตรีและฉบับที่สำคัญอีกฉบับหนึ่ง คือ ฉบับที่ 26 (ค.ศ.1971) เกี่ยวกับการลดอายุของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง จาก 21 ปี เป็น 18 ปี (มนตรี รูปสุวรรณ 2538: 111)

การปฏิวัติใหญ่ฝรั่งเศส 1789

ฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 18 พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ได้ทรงทำพินัยกรรมยกราชบัลลังก์ให้แก่พระเจ้าหลุยส์ที่ 15 ซึ่งใน ค.ศ.1715 ทรงมีพระชนม์เพียง 5 พรรษา ในช่วงแรกจึงต้องแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการในการบริหารประเทศแทนในตอนปลายสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 15 ระหว่าง ค.ศ.1743-1774 ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เสื่อมลงเรื่อยๆ พระเจ้าหลุยส์ที่ 15 แม้ว่าจจะทรงมีสติปัญญาเฉียบแหลมและรอบรู้ แต่ก็ไม่ทรงสนพระทัยที่จะบริหารราชการแผ่นดินขาดความเป็นผู้นำ ความขยันขันแข็งและความมั่นพระทัยในตัวพระองค์เอง นอกจากนี้ยังทรงใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยจนรัฐมีหนี้สินมากขึ้นเรื่อยๆ เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินรุนแรงขึ้นและก่อให้เกิดความอยุติธรรมในด้านการเก็บภาษี ขณะเดียวกันได้นำประเทศเข้าไปพัวพันในสงครามครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้เสียค่าใช้จ่ายเป็นอันมาก ในที่สุดพระองค์เสด็จสวรรคตใน ค.ศ.1774 โดยทิ้งหนี้สินจำนวนมหาศาลไว้พร้อมกับท้องพระคลังที่ว่างเปล่าเท่านั้น (เอี่ยม ฉายางาม 2521: 98-107)

ต่อมาพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 ทรงสนพระทัยแต่เรื่องการค้าสัตว์ และทรงปล่อยพระองค์ให้อยู่ภายใต้อิทธิพลของพระมเหสี คือพระนางมารี-อองตัวแน็ต ซึ่งทรงเอาแต่พระทัยของพระองค์เอง ฝรั่งเศสต้องเผชิญกับปัญหาทางการคลังอีกเมื่อฝรั่งเศสได้เข้าไปพัวพันในสงครามการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของอเมริกา นอกจากนี้ได้มีนักปรัชญาเผยแพร่แนวความคิดต่างๆ อันส่งผลให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เสื่อมถอยลงตามลำดับ (เอี่ยม ฉายางาม 2521: 116-118) คือ

- มองเตสกีเออ (Montesquieu) ได้เขียนหนังสือชื่อ "L'Esprit des Lois" ซึ่งพิมพ์ใน ค.ศ.1748 เขาเห็นว่าควรมีสถาบันอื่นๆ มาจำกัดการใช้อำนาจของกษัตริย์ และการใช้เสรีภาพของประชาชนไม่ให้เกินขอบเขตอันควร ควรจะมีการแบ่งอำนาจออกเป็น 3 ฝ่าย คือ อำนาจอธิปไตยนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ ระบอบการปกครองที่ดีที่สุดนั้นคือ ระบอบที่มีสภามาควบคุมการใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์โดยให้ชนชั้นขุนนางและชนชั้นศาลเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกของสภา

- วอลแตร์ (Voltaire) เป็นนักปรัชญาที่ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิ เสรีภาพ และ ความยุติธรรมแก่ประชาชน เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น

- จัง จากส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) นับว่าเป็นผู้มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ มาก ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวที่มีชื่อเสียงที่ว่า "มนุษย์เกิดมาอิสระ" และจากหนังสือชื่อ "Contrat Social" ซึ่งพิมพ์ใน ค.ศ.1762 รูสโซมีแนวความคิดว่า "ทุกคนมีความเสมอภาคกันและต่างก็มีสิทธิเลือกผู้แทนราษฎรอย่างเท่าเทียมกัน" ในสัญญาประชาคมมนุษย์มีเจตนารมณ์ร่วมกันในการตัดสินใจที่จะอยู่ภายใต้สังคมที่ตกลงกันโดยมีความเชื่อมั่น แต่ละบุคคลสามารถกระทำในสิ่งที่ตนเองเลือกและเชื่อในสิ่งที่ตนเองเชื่อ บุคคลทุกคนต้องเป็นอิสระ สำหรับรูสโซการที่จะไม่เกิดความขัดแย้งกันระหว่างอำนาจรัฐกับเสรีภาพนั้น มนุษย์จะต้องผูกพันเป็นส่วนร่วมด้วยกับทุกสิ่งโดยไม่ยึดติดว่าสิ่งใดเป็นของตน ในเงื่อนไขดังกล่าว มนุษย์จะรู้สึกว่ามีค่าเท่าเทียมกัน ในสังคม เสมือนเช่นในสภาวะตามธรรมชาติ ไม่มีผู้ใดจะเรียกร้องต่อผู้อื่นตามที่ตนต้องการแต่ฝ่ายเดียวได้ ความเสมอภาคจึงก่อให้เกิดเสรีภาพ การคุ้มครองเสรีภาพตามสภาวะธรรมชาติของมนุษย์และจุดประสงค์ที่ต้องการของสังคมนั้นคือแนวความคิดที่ว่า กฎหมายอันเกิดจากเจตนารมณ์ร่วมกันจะต้องไม่ตกเป็นเครื่องมือที่ถูกใช้ในการกดขี่ข่มเหง แนวคิดดังกล่าวได้ครอบงำแนวคิดของพวกเขาเสรีนิยม

ต่อมาเมื่อวันศุกร์ที่ 4 กรกฎาคม 1776 ได้มีการประกาศคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา ซึ่งในคำประกาศได้มีการกล่าวอ้างถึงทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติและแนวคิดแบบเสรีนิยมของ John Locke และกล่าวว่ารัฐบาลต้องมาจากความยินยอมของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง และมีอยู่เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของมนุษย์ในสังคมเท่านั้น นอกจากนี้ ลักษณะการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของฝรั่งเศส มิได้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ระบบการปกครองที่ใช้อยู่หรือที่เรียกว่าระบบแบบเก่า (Ancien Regime) จึงเป็นการปกครองที่มีความสลับซับซ้อนและยุ่งเหยิงมาก ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า ก่อให้เกิดปัญหาการบริหารบ้านเมือง ปัญหาในกระบวนการยุติธรรม ปัญหาในเรื่องการจัดเก็บภาษีที่ไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ประกอบกันทำให้ประชาชนชาวฝรั่งเศสลุกขึ้นก่อการปฏิวัติใหญ่ เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 โดยเข้าทำลายคุก BASTILLE ซึ่งกักขังนักโทษการเมือง และได้มีการจับกุมกษัตริย์ ราชีนี ชุนนาง มาประหารชีวิตเป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 สมัชชาแห่งชาติได้ประกาศใช้ “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง” (Declaration des Droits de l’Homme et du Citoyen) ซึ่งมีคำอารัมภบทว่า

“บรรดาผู้แทนของประชาชนชาวฝรั่งเศสซึ่งประกอบเป็นสมัชชาแห่งชาติได้พิจารณาเห็นว่า ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความหลงลืม ความไม่จำเป็นต่อสิทธิของมนุษย์เป็นต้นเหตุนำมาซึ่งภัยพิบัติแก่ประชาชน และความเหลวไหลของรัฐบาล จึงพร้อมกันประกาศเป็นปฏิญญาโดยชัดแจ้งแสดงถึงสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์อันศักดิ์สิทธิ์และไม่อาจโอนให้แก่อันใด เพื่อให้ปฏิญญานี้ซึ่งปรากฏอยู่ต่อหน้าบรรดาสมาชิกของสังคมนั้น จักได้เตือนให้ทุกคนคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของตนอยู่ทุกเมื่อ เพื่อให้การกระทำของอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อันเป็นไปตามความมุ่งหมายของการจัดการปกครองบ้านเมือง ซึ่งแต่นี้สืบไปจะมีมูลฐานอยู่บนหลักการธรรมตาและไม่อาจจะคัดค้านได้นั้น มุ่งไปในทางที่จะผดุงรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญ และความเจริญสุขของประชาชน

ฉะนั้น สมัชชาแห่งชาติจึงรับรู้และขอประกาศสิทธิต่อไปนี้ของมนุษย์และพลเมืองต่อหน้าและภายใต้ความพิทักษ์ของพระเจ้าเป็นเจ้า”

แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่าในปฏิญญาฯ นั้นมิใช่จะมีแต่ความเชื่อมั่นในกฎหมายแต่เพียงด้านเดียว ทั้งนี้เพราะการกำหนดไว้แต่เพียงให้มีกฎหมายคงจะไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเคารพในสิทธิมนุษยชนได้อย่างสมบูรณ์ ในอีกด้านหนึ่งจึงมีการกำหนดให้สิทธิที่จะทำการป้องกันต่อการกระทำที่จะเป็นพิษภัยต่อสังคมได้ โดยกฎหมายอาจกำหนดโทษได้เท่าที่จำเป็นอย่างยิ่งโดยชัดแจ้งแล้วเท่านั้น มาตรา 5, 8)

ปฏิญญาฯ นี้ได้กำหนดโครงสร้างของสังคมที่เป็นเสรีนิยมปัจเจกชนนิยม และที่เป็นการแข่งขันกัน ที่แต่ละบุคคลจะมีโอกาสจากพื้นฐานสิทธิที่เหมือนกัน แต่ไม่ได้คำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล จึงเห็นได้ว่าเป็นการให้สิทธิและเสรีภาพในทางทฤษฎีอย่างกว้างแต่ไม่ได้ก่อให้เกิดโอกาสที่เสมอเหมือนกันในทางปฏิบัติ (สมชาย กษิติประดิษฐ์ 2544: 224-229)

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองเป็นเอกสารทางสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ที่มีการกล่าวอ้างถึง ทั้งในด้านการเผยแพร่การศึกษา และการกล่าวอ้างถึงเพื่อเป็นเหตุผลสนับสนุนในการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

หลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งยุติลง ความพยายามในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนถูกจำกัดในวงแคบแต่เพียงปัญหาบางประการของชนกลุ่มน้อย ชาวพื้นเมืองและผู้ใช้แรงงานเท่านั้นรัฐต่างๆ ยังไม่เห็นถึงความจำเป็นต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ อย่างจริงจัง ต่อมาเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ความโหดร้ายทารุณที่เกิดขึ้นจึงเป็นชนวนสำคัญทำให้รัฐต่างๆ มองถึงความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ชาติ แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริงจึงเริ่มปรากฏขึ้นในกฎหมายระหว่างประเทศและในความสัมพันธ์ระหว่างประชาคมโลกต่างๆ

เมื่อพรรคนาซีเยอรมันแข็งแกร่งขึ้นโดยการนำของฮิตเลอร์ ได้แสดงการทำลายสนธิสัญญาแวร์ซายส์ด้วยการเสริมสร้างกำลังทหารอย่างมาก และเป็นผู้ออกคำสั่งให้ประเทศเยอรมันถอนตัวจากสันนิบาตชาติ ใน ค.ศ.1936 ได้เข้ายึดครองไรน์แลนด์ ใน ค.ศ.1938 ได้ผนวกออสเตรียและยึดสudeเตินแลนด์ในต้น ค.ศ. 1939 ได้ยกทัพเข้าเชกโกสโลวาเกียและเมื่อเยอรมันบุกโปแลนด์ในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ.1939 อังกฤษและฝรั่งเศสจึงได้ประกาศสงครามกับเยอรมัน สงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเป็นสงครามที่โหดร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติจึงได้เริ่มขึ้นและนับได้ว่าเป็นการสิ้นสุดของสันนิบาตชาติด้วยเช่นกัน

ในระยะแรกเริ่มของสงครามนั้นประเทศสหรัฐอเมริกายังไม่ได้เข้าสู่สงครามด้วยแต่เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 1941 ญี่ปุ่นได้โจมตีอ่าวเพิร์ล ฮาร์เบอร์ อันเป็นที่ตั้งของฐานทัพอากาศอเมริกันที่รัฐฮาวายในสหรัฐอเมริกา โดยไม่ได้บอกกล่าวให้รู้ตัวล่วงหน้า สภาคองเกรตจึงได้ประกาศสงครามกับญี่ปุ่นในวันที่ 8 ธันวาคม 1941 เยอรมันและอิตาลีได้ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาในวันที่ 11 ธันวาคม 1941 สหรัฐอเมริกาจึงได้ประกาศสงครามด้วยเช่นกัน การสู้รบในระหว่างสงครามก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อทรัพย์สินและจิตใจของมนุษยชาติทั้งหมด เยอรมันได้ลงนามยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไขในวันที่ 7 พฤษภาคม 1945 สงครามที่เกิดขึ้นในยุโรปเป็นเวลาถึง 5 ปีเศษจึงได้ยุติลง ส่วนสงครามทางมหาสมุทรแปซิฟิก เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 1945 สหรัฐอเมริกาได้ส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดปรมาณูที่เมืองฮิโรชิมา และในวันที่ 9 สิงหาคม 1945 ก็ได้ทิ้งระเบิดปรมาณูอีกลูกหนึ่งที่เมืองนางาซากิ ญี่ปุ่นจึงได้ยอมแพ้ในวันที่ 2 กันยายน 1945 นับได้ว่าเป็นการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง

ผลของสงครามที่เกิดขึ้นต่อมวลมนุษยชาตินี้ทำให้มีความพยายามที่จะกำหนดหลักการพื้นฐานต่างๆ ที่สำคัญเพื่อเป็นหลักประกันที่จะให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อมวลมนุษยชาติโดยรวม เมื่อวันที่ 6 มกราคม 1941 ประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดี รูสเวลต์ แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทำรายงานต่อรัฐสภากล่าวถึงหลักการแห่งเสรีภาพ 4 ประการคือ

1. เสรีภาพในการพูดและการแสดงความคิดเห็น (Freedom of Speech and Expression)
2. เสรีภาพในการนับถือศาสนา (Freedom of Worship)
3. เสรีภาพจากการขาดแคลน (Freedom from Want)
4. เสรีภาพจากความหวาดกลัว (Freedom from Fear)

ในการแสดงออกซึ่งหลักการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในหลักการแห่งเสรีภาพ 4 ประการ ของประธานาธิบดี แฟรงคลิน ดี รูสเวลต์ ก็ดี กฎบัตรแอตแลนติกก็ดี ปฏิญญาของสหประชาชาติก็ดี ต่างได้แสดงซึ่งความเป็นห่วงต่อเสรีภาพและสิทธิทั้งหลายที่จะพึงมีและการได้รับความคุ้มครองอันเป็นหลักประกันต่อความสงบสุขของมนุษยชาติ หลักการที่สำคัญต่างๆ เหล่านี้ได้รวมอยู่ในกฎบัตรสหประชาชาติซึ่งได้มีการลงนามเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 1945 แต่อย่างไรก็ดีในกฎบัตรสหประชาชาติยังไม่ได้มีการกำหนดถึงรายละเอียดของสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจนไว้โดยจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในแต่ละภูมิภาค ในแนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นนี้พอจะแยกให้เห็นถึงความปรารถนาาร่วมกันคือ ประการแรก ประเทศในยุโรปมีความภาคภูมิใจในว่าตนเป็นแหล่งกำเนิดของแนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ และมีความพยายามจะให้ประเทศต่างๆ ในยุโรปได้รับการคุ้มครองและเกิดเป็นสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็กลัวว่าการไปสู่สิทธิมนุษยชนสากลนั้นอาจทำให้สิทธิบางประการมีการแปรเปลี่ยนไปจากหลักการเดิมได้ ประการที่สอง ในขณะเดียวกันบางประเทศก็กังวลว่า น่าจะมีการกำหนดถึงสิทธิอื่นๆ บ้าง โดยเฉพาะสิทธิในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งมีการพิจารณากันว่าน่าจะเป็นสิทธิที่กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักการสิทธิมนุษยชนด้วยหรือไม่อย่างไร และประการสุดท้าย เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางเทคนิคในการพยายามทำให้เป็นกฎหมายร่วมกัน โดยเห็นว่ามันจะเป็นขึ้นเป็นตอนจากระดับประเทศไปสู่ระดับภูมิภาค แล้วจึงจะทำจากระดับภูมิภาคไปสู่ระดับสากล (Valticos 1969: 384-385) อย่างไรก็ตาม แนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชนย่อมมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของปัญหา สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ของแต่ละประเทศ แต่สิ่งที่แน่นอนคือสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองเป็นสิทธิที่เป็นส่วนสำคัญของที่มาของแนวความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีการเรียกร้องต่อสู้ได้มาด้วยความยากลำบากในยุโรปและมีความพยายามเผยแพร่ไปยังส่วนต่างๆ ของโลก เพื่อให้มีการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สำหรับสิทธิมนุษยชนปัจจุบันได้มีการเพิ่มเติมตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในเรื่องของสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วย ดังนั้น สิทธิมนุษยชนที่จะกล่าวถึงต่อไปจึงหมายความถึงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองส่วนหนึ่ง และสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติไว้รวมกันทั้งหมด

สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ปรากฏเสมอๆ ในสังคมไทย พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

สถานการณ์ด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว

ทิศทางการพัฒนาที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมา ส่งผลให้สถาบันครอบครัวไทยอ่อนแอลง ทั้งในแง่ของการพัฒนาศักยภาพบุคคลในครอบครัว และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็ก รวมถึงการทำร้ายเด็ก โดยบุคคลในครอบครัว ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น เด็กและเยาวชนติดยาเสพติด เด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน การใช้แรงงานเด็ก เด็กในธุรกิจบริการทางเพศ เด็กหนีภัย เด็กและเยาวชนในสถานสงเคราะห์ เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สถานการณ์ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้กำหนดให้มีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมหลายประการ แต่ในทางปฏิบัติการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ยังคงเป็นปัญหาอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา กระบวนการลงโทษโดยวิธีต่างๆ การคุ้มครองเด็กและเยาวชนเมื่อตกเป็นผู้ต้องหา นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายและกฎระเบียบอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และมีกฎหมายอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ออกมารองรับสิทธิของประชาชนและสิทธิชุมชน โดยเฉพาะสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์ด้านนโยบายทางสังคม

แม้รัฐธรรมนูญได้รับรอง และคุ้มครองมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มต่างๆ ที่มีความแตกต่างกัน และกำหนดให้มีมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคแก่ผู้ด้อยโอกาส เด็ก คนชรา คนพิการ รวมทั้งส่งเสริมความเสมอภาค ทางโอกาสระหว่างหญิงและชาย และคุ้มครองมิให้มีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว การคุ้มครองผู้ใช้แรงงาน แต่ก็ยังมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอีกมาก เช่น ประเทศไทยยังเป็นทั้งประเทศต้นทาง ประเทศส่งผ่าน และประเทศปลายทางของการค้ามนุษย์ข้ามชาติ โดยเหยื่อส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก รวมถึงคนไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และจากประเทศอื่นๆ ได้ถูกเอารัดเอาเปรียบด้านธุรกิจบริการทางเพศ และการเอาเปรียบแรงงาน

นอกจากนี้ ทิศทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการผลิตในระบบอุตสาหกรรมได้ก่อให้เกิดช่องว่างของการกระจายรายได้ ผู้ใช้แรงงานถูกเอาเปรียบ และไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีขบวนการรวมกลุ่มของสหภาพแรงงานต่างๆ ที่เข้มแข็ง สภาพความปลอดภัยในการทำงานส่วนใหญ่ยังมีความเสี่ยงสูงและไร้หลักประกัน

สถานการณ์ด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิทธิชุมชน

การที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิของชุมชนในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน ก็เพื่อพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีอำนาจต่อรองในการพิทักษ์ปกป้องทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งพื้นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย ตลอดจน ความสามารถในการจัดการชุมชนของตน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

อย่างไรก็ตาม รัฐและกลไกของรัฐ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ถึงวิถีชีวิตของชาวบ้าน และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริง อีกทั้งยังนิยมใช้รัฐเป็นศูนย์กลางในการกำหนดนโยบาย และการดำเนินการ จึงยังไม่มีกรออกกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิชุมชนให้ชัดเจน บางครั้งยังไม่ตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริม การเคารพสิทธิ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา ทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งจากการดำเนินโครงการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น โครงการของเอกชน บริษัทข้ามชาติ หรือรัฐบาล (วไล ฌ ป้อมเพชร 2546: 131-133)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

คงจะกล่าวได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ และเราคงจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยปราศจากสิทธิมนุษยชน โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นต่อมวลมนุษยชาติ ความไม่สงบสุขที่เกิดขึ้นในทางสังคมและทางการเมือง ความรุนแรงในสังคมที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของโลกเป็นมูลเหตุที่ผลักดันให้ประเทศต่างๆ รวมตัวกันเพื่อจัดทำข้อกำหนดในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นมูลฐานต่างๆ นับได้ว่าเป็นแนวความคิดร่วมกันของประชาชนทุกคนและของรัฐต่างๆ ทุกรัฐ ในความปรารถนาให้มีการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ชาติอันเป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในโลก

เมื่อมีการลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ก็นับได้ว่าปฏิญญาฯ ดังกล่าวนี้นับเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญที่ยืนยันถึงสิทธิที่ไม่อาจโอนให้แก่กันได้ และไม่อาจล่วงล้ำได้ของสมาชิกทั้งมวลในครอบครัวของมนุษยชาติ หลักการสำคัญที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้ ไม่ได้ถูกกำหนดไว้เพื่อสังคมในปัจจุบันนี้เท่านั้น แต่เป็นการกำหนดไว้เพื่ออนาคตร่วมกันของสังคมมนุษยชาติโดยรวม

สำหรับเนื้อหาของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีการแบ่งเนื้อหาเป็นประเภทของสิทธิต่างๆ ออกไปอย่างกว้างขวางและคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งนั้นเป็นแนวความคิดในเรื่องสิทธิซึ่งมีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 และยังมีอิทธิพลอยู่จนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดีสิทธิต่างๆ ที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีหลากหลายมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้งนี้เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามกาลเวลา มนุษย์จึงมีความต้องการต่อหลักประกันในรูปแบบต่างๆ ทางสิทธิมนุษยชนมากขึ้น และขณะเดียวกันเหตุการณ์ต่างๆ ที่ขาดความมีมนุษยธรรมที่เกิดขึ้นในส่วนต่างๆ ของโลก ได้ถึงจุดอึดตัวทำให้บุคคล กลุ่ม ชุมชนต่างๆ ตลอดจนนานาชาติอารยประเทศ ยอมรับและพร้อมที่จะเข้าร่วมในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วย นอกจากนี้ปัญหาสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศซึ่งมีรูปแบบทางการปกครองและทางสังคมที่แตกต่างกันเป็นตัวอย่างอันดีที่จะนำมาศึกษา และนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงเพิ่มเติมเรื่องสิทธิต่างๆ ในกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณานุกรม

- นพนิธิ สุริยะ. (2537). สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2537). กฎหมายมหาชน : วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี รุปลสุวรรณ. (2538). กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชากฎหมายมหาชน. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วีระ โลจายะ. (2532). กฎหมายสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชากฎหมายทั่วไป คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิษณุ เครืองาม. (2536). “ปรัชญารากฐานในกฎหมายมหาชน” เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายมหาชน (Public Law) หน่วยที่ 1-7. หน้า 43-96. กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2544). ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และพลเมืองฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 สิงหาคม 1789. ในรวมฯ รพี 44, หน้า 205-233. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมยศ เชื้อไทย. (2536). ความรู้นิติปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย. (2523). ความรู้เบื้องต้นกฎหมายทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอี่ยม ฉายางาม. (2521). ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ก่อน ค.ศ. 1789. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราฝรั่งเศสศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วไล ฅ ป้อมเพชร. (2546). สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน.
- Valticos, Nicolas. (1983). Droit International du Travail. 2 ed. Paris: Dalloz.